

LA DANSADA

La dansa, sèrie de moviments dels braços, el cos, i els peus de la persona, qui, de manera harmoniosa, seguint el ritme d'una melodia, aconsegueix una expansió corporal i espiritual, efectuant moviments vius, acompassats i d'intensa animació, que predisposen alegria.

La melodia que ritma la dansa gandesana, la jota, era sonorament emença, en un principi, per "rondalla" de bandúrries i guitarres, ho fou, després, pel "duet", percutiu d'un tambonet, i el sonor d'una flauta —confossa gaita—, i últimament per instruments de música.

En moltíssims anys, han estat els organitzadors de la dansa a Gandesana, els majorals, els quals, amb el concurs del jovent, han conreat especialment la "dansada", la dansa inicial, que excel·leix espectacularment, amb notòria distinció, per rebullir els dansaires els típics vestits gandesans, i els clàssics presents de la "coca" o la "barra" de massapà. Puntejant "la dansada", s'intenta el difícil fer esclafir els dits, a compàs dels sons musicals.

Arreu del món s'estima, conserva i activa el propi folklore; actualment, a nostra ciutat, uns gandesans dediquen vetllades a conrear el folklore gandesà ensenyant-lo al jovent. És mèrit que cal fer constar.

TRINITARI FORNÓS

FOLKLORE I TRADICIÓ (1)

A la nostra comarca, com a la major part de les terres rurals, i per tant més arrelades a la terra, es conserven encara vives les restes inconexes d'antigues creences paganes que la religió oficial no ha arribat a integrar dins la seva litúrgia.

Aquestes restes, en forma de dites, cançons i rondalles, tretes del seu context ens apareixen com il·lògiques i irreal, però vistes amb els ulls d'una mentalitat arcaica se'ns mostren amb uns relleus insospitats com el resultat d'una agudíssima observació i interpretació del món.

Això no treu que moltes vegades, per no dir gairebé sempre, el mateix que ens sap dir aquestes contalles no les sap interpretar i, com a resultat d'aquesta ignorància, va essent menyspreat i caient en l'oblit el testimoni de la sensibilitat de les generacions que ens han precedit.

Fets aquests comentaris, anem a entrar en tema per una qualsevol de les nostres dites, i començarem per una que, si bé no és única de la nostra terra, sí que n'és prou coneguda:

Una vegada un sagal de pastor va trobar en un erm una serp petita, acabada de nàixer; de primer va pensar en matar-la, però en ser tan petita li va fer llàstima i se la va endur.

Aquella serp anava menjant el que ell li donava, i amb gran alegria del sagal va anar creixent.

Va arribar a ser gran la seva amitat, que la serp fins i tot va aprendre a venir quan ell la cridava xiulant. (Hi han altres versions d'aquesta història, però que no divergeixen bàsicament d'aquesta; això és una característica d'aquestes dites, que tot i variant mantenen una certa rigidesa que els permet conservar el seu sentit original).

En aquell temps en què passava tot això (les rondalles es mantenen quasi sempre en un temps indeterminat) va esclatar una guerra, i el sagal va ser molts anys lluny de casa seva. En tornar va xiular la serp i, en lloc de la que ell va deixar, va trobar una serp gegantina que, en veure'l, va abraçar-lo tan fort que el va matar, i és que la serpeta que havia deixat, s'havia tornat aquell monstre que de la mateixa alegria el va matar sense adonar-se'n.

Vegem ara aquesta improbable història des d'una altra visió.

Per a la mentalitat ancestral, els fenòmens observats estan tots ells lligats entre si, és a dir: cap succés acaba en ell mateix, sinó que només es pot explicar en relació al món que l'envolta. Això va donar origen a tot un món de relacions simbòliques que revelen aquests lligams.

Per a la interpretació de la nostra rondalla haurem de considerar el que simbolitza en aquest estat de coses la serp.

Aquest animal, que en la mitologia jueu-cristiana representa el "maligne", presenta una important variació en la simbologia pagana.

Així com per a la mentalitat cristiana el món —i per això la natura— té un sentit de lloc de pas, de caiguda, és a dir un sentit negatiu, al món arcaic no hi és aquest sentiment de fòbia enfront la natura, ja que natura i home són considerats com un tot essencial amb les forces sobrenaturals, que du el fi en si mateix.

Les serps que es troben a prop dels rius, que simbòlicament controlen, que sofreixen les mudes (canvis de pell) així com la natura té els seus cicles, són vistes com a genis protectors de les fonts de la vida. Però al mateix temps, per la seva manera de reptar arrossegant-se per terra, aquesta interpretació es completa en el sentit de representar la vida de la terra, la força de la natura.

Per això la serp no té per al pagà un sentit maligne, ja que el vigor de la natura no és ni bo ni dolent, a diferència de la mentalitat cristiana, on el món és essencialment el nostre enemic.

Vista des d'aquesta perspectiva l'anterior dita, en una primera i molt bàsica aproximació, ens ve a dir que les forces de la natura (re-

presentades per la serp) que ens afavoreixen, si ens descuidem es poden girar en contra nostra en qualsevol moment.

Sorprenent manera de plantejar un problema, avui encara tan actual, que ens mostra una manera global d'entendre el món, molt diferent de la nostra.

JOSEP MARIA MIQUEL

ELS SALVATGES DEL PORT

1. Classificació

Ordre: Artirodàctil
Família: Bòvids
Gènere: Capra
Espècie: C. pyrenaica
Subespècie: C. p. Hispànica

2. Història

Les citacions de cabres salvatges als Ports venen de temps immemorials, les primeres al·lusions escrites les trobem als Col·loquis de la Insigne Ciutat de Tortosa de Mossèn Cristòfol Despuig (1557).

Amb el pas del temps la cabra salvatge va anar retrocedint fins arribar al punt d'ésser en perill d'extinció, així veiem com a principi de segle a la Guia de Tortosa d'Obdulio Rodríguez, aquest remarcava el perill que suposaven per a la fauna les alteracions produïdes per l'home, que de no parar portarien a l'extinció de certes espècies: el llop, l'ós, el linx, el gat mesquer, la geneta, i també molt probablement la cabra salvatge.

Actualment podem considerar que l'animal del qual parlem és lluny d'aquest perill, degut a la política proteccionista que, en aquests últims anys, ha portat a terme I.C.O.N.A. que caldria que s'entengués a d'altres camps de la Natura.

3. Distribució

A la península hi ha d'altres indrets, a part dels Ports, on es troba la mateixa subespècie: Serres de Cazorla i Segura, Serra Nevada, Serra de Ronda, Serra Madrona i Serra Bermeja.